RUSKI INWALID

No. 115.

NIEDZIELA. 16 Maia 1820 r.

CZYLI

WIADOMOŚCI WOJENNE.

Treść. Wiadomości Zagraniczne: Niemcy. Franciia. Angliia. Hiszpaniia. Włochy. Rozmaitości.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Niemcy.

Od Brzegów Menu, 6 Maia.

Niektórzy z członków kommissyi moguncкiey a mianowicie aienci dworów: austryiackiego *Schwartz* i hannowerskiego *Bar* na własną prożbę uwolnieni od obowiązków swoich, wkrótce opuszczą miasto pomienione. Podobnież odwołani są ztamtąd Pan *Grano* kommissarz pełnomocnik pruski. Jego następcą ma bydz Pan *Keisersberg*.

Wielki Xiąże badeński mianował ministrem spraw wewnętrznych Barona *Bergheim*. Poprzednik iego w tym urzędzie umarł z apoplexii.—Niewiadomo iescze kto będzie posłem badeńskim przy seymie niemieckim na mieyscu Pana *Bergheim*.

W Dreznie odkryto niedawno bandę złodzieiów, którey herszstem był ieden fabrykant wódki, maiący własnego maiątku przeszło na 80 tysięcy talarów. Do społki należała także właścicielka iedney cukierni. W domach ich czyniono nayścisleyszą rewizyią i znaleziono między innem wiele rzeczy skradzionych iescze przed kilku laty Xiężney *Elżbiecie*.

W Luttich ziawili się także zuchwalcy znaiomi pod nazwaniem *les piqueurs* (co kolą przechodzących). Tydzień temu iak napadli byli we trzech na iedną damę uzbroieni w zwyczayne swoie narzędzia ostre, osadzone na długich kiiach i ranili nieszczęśliwą dwa razy w nogę i raz w rękę.—Dwie pierwsze rany bardzo są niebespieczne.

z Plauen w okolicach starego Brandeburga.

Ze smutkie nato każdy dobrze myślący człowiek patrzeć powinien, iż niezliczone przestępstwa w rozmaitą przybrane barwę są cechą wiek nasz znamienuiącą. Niedawno miało tu mieysce następuiące wydarzenie rozlewaiące przestrach i zgrozę we wszystkich towarzystwach i rodzinach:

4 b. m był tu zwyczayny niewielki iarmark. Młody wyrobnik nad 17 lat wieku niemaiący imieniem *Fogt*, rodem z Folsterdorf wsi przyległey, umyślił był sobie odzierać powracaiących z iarmarku włościan i kupców. Opatrzył się przeto w siekierę i koło wsi pomienioney zasiadł w rowie czatuiąc na przechodzących. Uboga wdowa *Tilli* z teyże wsi, powracała naypierwsza z iarmarku z dwoygiem dzieci, chłopczykiem 11 letnim i dziewczynką 8 letnią; niosła z sobą kupioną baię na suknie. W drodze przyszło iey na myśl, iż czegoś iescze zapomniała kupić, więc wysławszy dzieci iednych z kupionym pierwiey towarem do domu, sama powróciła iescze do miasta. Gdy się dzieci przybliżyły do mieysca gdzie się *Fogt* ukrywał, złoczyńca ten wyskoczył z rowu odebrał baię u chłopczyka i tak go mocno w plece i w tył głowy uderzył, iż ten umarł na mieyscu. Przelękniona dziewczynka poczęła uciekać; lecz złoczyńca dopędził nieszczęśliwą pod samą wsią, odciął nos i kilka ciężkich ran zadał; a myśląc iż iuż nieżyła zostawił na mieyscu. Nieludzki ten morderca napotkał wkrótce i matkę, chciał przed nią ukryć siekierę; lecz ta ią spostrzegła. Pobiegł za tem do folwarku Scharlotenhof i przedał baię żenie dzierżawcy tamecznego za półtora talara, a powróciwszy spokoynie do miasta kupił sobie czapkę i inne t. p. drobnostki.

Tym czasem nieszczęśliwa matka zbliżyła się do mieysca gdzie iey zamordowane leżały dzieci. Dziewczynka iescze żyła; lecz morderca tak ią okaleczył, iż nigdy do zupełnego niepowróci zdrowia. Podeyrzenie matki zaraz padło na *Fogta*. Zebrał się wkrótce koło niey tłum przechodzących, z których wielu puściło się w pogoń za złoczyńcą. Schwytano go tu na rynku i odprowadzono dla wybadania do dworu właściciela. Przyznał się wkrótce do zbrodni i odesłanym został do przyległego sądu mieyskiego dla dalszego badania.

Francia.

z Paryża, 5 *Maia.*

Między 28 i 29 z. m. koło północy, rozległ się na placu Karuzelskim nadzwyczayny łoskot i huk; żołnierze trzymaiący wartę przy zamku, wzięli się natychmiast do broni i udali się w tę stronę zkąd huk słyszeli. Po krótkiem szukaniu znalezli przed drugą balustradą placu pomienionego naprzeciwko ulicy *Rivoli* ostatki rzuconego szmermla, to iest niedogorzały papier i sznurek. Domyślaią się za tem iż złośliwi ludzie umyślili tym sposobem podnieść rozruch między wartą w pałacu Tuilleryiów i przestraszyć Xiężnę *Berry*, co mogłoby nader szkodliwy wydać skutek, zwłascza iż Xiężna od pięciu iuż miesięcy nosi we wnętrznościach swoich przyszłe Francii nadzieie. Xiężna obudziła się wprawdzie na ten łoskot; przecież to bynaymniey zdrowiu iey niezaszkodziło. Lecz i szmarmel ten tak daleko puszczony był od apartamentów w których mieszka rodzina Królewska, iż niemógł nawet żadnych niepomyślnych zrządzić skutków. Policyia czynnie się zaięła tem, aby wyśledzić sprawcę tey niegodziwości.

Anglia.

z Londynu, 2 *Maia.*

Jenerał *Devereux* wyiechał 27. z. m. z Liwerpool do Ameryki południowey w towarzystwie spowiednika swoiego, kilku oficerów i trzydziestu młodych awanturników maiących połączyć się z legionem irlandskim i weyść w służbę powstańców.

O wyprawie powtórney wysłaney ku biegunowi północnemu pod przewodnictwem porucznika *Parry* niemamy dotąd żadney wiadomości. Słychać iż postanowiono urządzić nowy okręt i wysłać go wślad za pomienioną wyprawą celem powzięcia o niey iakich kolwiek wiadomości.

Dochody pocztowe W. Brytanii przynosiły w roku przeszłym 1,422,186 funtów szterlingów.

W listach ostatnich z Filadelfii wyczytuiemy smutną wiadomość o pożarze który się tam wydarzył 2 z. m. Między wielu budowami, spłonął także i piękny gmach nowego teatru z niemałym kosztem zbudowany i pomyślnie utrzymywany.

W tychże listach donoszą o nowey machinie wynalezioney w Nowym Jorku, a służącey do uprzątania i czyszczenia ulic; wyręcza ona 40 robotników i nietylko zamiata ulice; lecz nadto zgrzeba błoto i składa ie porządnie w kupy.

W gazetach naszych czytamy między innem co następuie: »Wszyscy o tem wiedzą, że *Thistelwood* i iego wspólnicy pałali nieubłaganą nienawiścią ku ministrom i uczynili zbrodniczy zamach na ich życie; lecz pozostaią iescze pytania: Zkąd ci nikczemni ludzie mieli tak znaczne summy, na kupowanie broni i innych tego

rodzaiu przedmiotów? Za co *Edwards* tak znaczną graiący rolę w tym spisku, niebył nawet w liczbie swiadków? Za co Sędziowie obwiniali tylko zbrodniarzy o samą zdradę oyczyzny, a bynaymniey niewzmiankowali o zabiciu *Smithersa*, którego przecież smierć wszystkim iest wiadoma, i że była sprawą tychże zbrodniarzy, rzeczą iest pewną i dowiedzioną?« . . .

Król Portugalsko-brezyliyski wkrótce po przeniesieniu się do Rio-Janeiro, założył w okolicach tey stolicy osadę z dwunastu rodzin Chińczyków, którym zalecił zaiąć się uprawą i rozmnożeniem herbaty, To przedsięwzięcie pomyslny wydało skutek i teraz w plantaciiach tey osady znayduie się przeszło 3000 krzewów herbaty.

Hiszpania.

z Madrytu, 25 *Kwietnia*.

Wiadomości ostatnie z Arragonii, Walencii i od granic Katalonii powszechnie są pomyślne Wszędzie zaymuią się organizacią milicyi. Tym czasowa iunta mieyska w Barcellonie zniesioną została, a na mieyscu iey działa iunta prowincionalna, składaiąca się z deputowanych trzynastu obwodów, Posiedzenia iey rospoczęły się 7. b. m.—

Nie tak są pomyslne doniesienia z Pampellony: Mieszkańcy tameczni nie bez przyczyny lękali się nowych zamieszek. Powiadaią że *Mina* odkrył tam nowy spisek, którego naczelnicy umknęli do Francii.

W gazatach naszych urzędowych czytamy między innem artykuł następuiący: Król cofnął postanowienie swoie względem stronników ex Króla *Jozefa*. Wczora wyszło w tym przedmiocie nowe postanowienie w którem czytamy między innem co następuie: »Doszło do wiadomosci moiey, iż Hiszpani należący niegdyś do liczby stronników Józefa Bonaparte, którzy po tem umknęli do francyi są teraz w naykrytycznieyszem położeniu. Przedsięwziąłem przeto za zgodą tym czasowey iunty pozwolić im powrócić do oyczyzny.«—Posłano iuż zalecenie Konsulowi naszemu mieszkaiącemu w Baionie, aby wszystkim amigrantom bez wyłączenia którzy tylko zechcą powrócić do oyczyzny, wydawał pasporta.«

Jenerał *Mina* otrzymał wymówkę od iunty tym czasowey, za przedsięwzięte uformowanie oddzielnego korpusu w Nawarze, niemniey też i za somowolne nałożenie podatku. Niezmuszą go wprawdzie iak słychać do powrocenia zebranych iuż 100,000 franków; lecz odebrano środki czynienia podobnych nadużyciów na przyszłość.—Jenerał ten utracił zupełnie miłość i ufność, iaką był zyskał w narodzie.

Minister woyny rozesłał do wszystkich Jenerałów inspektorów woyska postanowienie Królewskie następuiącey treści: Wolą iest N. Pana aby woyska iego tak europeyskie iak Amerykańskie otrzymały odtąd takie urządzenie, któreby naydzielniey posłużyć mogło do utrzymania naszey niezawisłości i bespieczeństwa Monarchii konstytucyyney. Dla tego to celu należy ie zastosować tak do teraznieyszego kształtu rządu, iak równie też do stopnia sztuki woienney i polityki obecney. Zaleca za tem Król aby wszelkie w tey mierze potrzebne wiadomości niezwłocznie zebrane zostały, iuż to aby dokładną powziąć pewność o stanie teraznieyszym woyska, iak równie wiedzieć iakich sum potrzeba na iego utrzymanie; Niemniey też zaleca ułożyć ustawy woienne, któreby należycie odpowiadały cywilnym.« — Wskutek tego zalecenia Minister woyny mianował osobną iuntę woyskową z Jenerałów i Oficerów sztabu złożoną i tey poruczył ułożenie etatu siły zbroyney hiszpanskiey tak w Europie iak i w Ameryce i wygotowanie budzetu utrzymanie tegoż woyska oznaczaiącego.

Uwięziono tu niedawno kilkanaście osob rozmaitego stanu, między któremi naywięcey iest duchownych.

Włochy.

z Rzymu, 5 *Maia*.

Wybuchy Wezuwiusza które przed nieiakim czasem niezmiernie były wielkie, znowu się zmnieyszaią powoli.

W końcu zeszłego miesiąca umarł w stolicy tuteyszey kardynał *Mattei* biskup Ostia. Pochodził on z znakomitego domu Xiążąt *Mattei*, urodził się w roku 1744, a kardynałem został za Piusa VI w roku 1782.

Jgnacy *Nassali* nunciusz stolicy Apostolskiey w Szwaycaryi, po odbytem posłuchaniu pożegnania w Oyca świętego, udał się na mieysce swoiego przeznaczenia.

Od granic Włoskich, 3 *Maia*.

W Xięztwie Parmskiem wyszły niedawno nowe urządzenia, czyli ustawy cywilne. Zalecił był to Cesarz Austryiacki wtenczas iescze,

kiedy w Xięztwie pomienionem był tylko rząd tym czasowy. W roku przeszłym mianowana była w tym przedmiocie powtórna kommissyia. Przeyrzała ona prawa przepisane przez Kommissyią pierwszą i gdzie potrzebowały zmiany lub poprawy, nieomieszkała dokonać. Takim to sposobem ułożono prawo teraz rzeczywiście przyięte.

ROZMAITOSCI.

O środkach podróżowania w Anglii.

Co dzień wyieżdza z Londynu 1500 powozów pocztowych, statków parowych i innych t. p. W tey liczbie iest 300 karet na ressorach, w których równie pospiesznie iak wygodnie odbywa się podróż. 80 powozów wysyła się do Birmingham z tych 40 wychodzi co dzień w rozmaite godziny, a drugie 40 co tydzień podobnież w pewne dni i godziny, a to celem dania każdemu podróżnemu dogodnieyszego dla siebie wybrania czasu. z teyże stolicy idzie do Manchester 70 powozów, (z tych 52 wychodzi co dzień); do Liwerpool 60, (a 56 co dzień); do Breyton 40; do Chester 19; (co dzień 16); do Jork 18 (co dzień 10); do Gull i Preston po 12; do New Kastel 6; do Edimburga 39; do Glasgow 13; do Aberdin 19; do Jwernes 3.—

Podczas ostatnich posiedzeń parlamentu kiedy wszystkie drogi pełne były podróżuiących, liczono na *iedney stacyi*, a mianowicie w Barnet o dwie mili niemieckie od Londynu 108 koni należących do *iednego* gospodarza.

W każdem mieyscu gdzie się zatrzymuią powozy pocztowe dla zmiany koni, podróżni znayduią wszystko co tylko zieść lub wypić zapotrzebuią. Z tego samego można wnieść iak wielka iest liczba w Anglii domów zaiezdnych, iaki w nich bydz musi dostatek naczynia, pomieszkania, usługi i t. p. Kiedy podróżni niechcą się zatrzymać dla obiadu, przeprząż koni nad pięć minut niezabiera czasu.—Oprócz tych 300 karet na ressorach, iest iescze wiele innych rozmaitych powozów w Londynie, wychodzących co dzień z tey stolicy na rozmaite trakty; niemniey też wielka liczba czółnów, statków przewozonych i t. p. odpływaiących podobnież w pewne godziny. Nadto iescze nienależy zapomnieć poiazdów, stoiących na rogu każdey ulicy i zwyczaynie służących do naięcia w przyległe okolice stolicy.

Niemniey znaczące są zapasy statków wodnych, tak na podróże morskie iak na wewnętrzne po kanałach przeznaczone. Na Kleydzie celnieyszey rzece Szkocyi utrzymuie się 25 statków parowych, z których cztery tylko przeznaczone są na przewożenie rozmaitego ładunku a reszta 21 wyłącznie są dla użytku przeieżdzaiących. Każdy z tych statków wygodnie pomieścić może przeszło 220 osób; lecz zwyczaynie siada nań niewięcey nad piędziesiąt. Na statku parowym *Rob-Roa* wygodnie może się pomieścić od 200 do 250 osob. Na rzece *Forti* także w Szkocyi, która prosto wpada do morza utrzymuią się cztery statki parowe, które co dzień po 500 ludzi przewożą. W roku 1818 liczba tych co przeiechali na statku parowym między Edymburgiem i Glasgowem utrzymywanym, wynosiła 904,250 osob. Na rzekach Tamizie, Di, Mersey, Teia, Gumbera i Trente, zaprowadzono także statki parowe.

Londyn stanowi prawdziwą srednicę czyli dokładniey mówiąc serce W. Brytanii, koło którego obraca się cały ten nadzwyczayny ruch ludu. Wolność handlu, iest oraz naygłównieyszem źrodłem i naypewnieyszą iego rękoymią.

W roku 1770 utrzymywano w Manchester dwa tylko powozy pocztowe, z których ieden wysyłany był do Londynu, a drugi do Liwerpool dwa razy w tygodniu. W roku teraznieyszym liczą tam 20 podobnych powozów, które co dzień odchodzą do miast pomienionych i z nich powracaią. Ten ustawiczny postęp ruchu narodowego, można porównać z bryłą sniegu toczącą się z góry nadoł, która im więcey się toczy tem bardziey wzrasta (lecz taż sama bryła śniegu wtenczas iest naywiększą, gdy się nagle zatrzymać musi, lub o cokolwiek rostrąci!)

PS. Z powodu *Zielonych świąt* numer następuiący wydzie w przeszłą środę 19. b. m.

W Petersburgu.

w drukarni woienney Głównego Sztabu JEGO CESARSKIEY MŚCI.